

โดยหลักแล้ว ความเป็นบุตรนอกสมรส ตามกฎหมายจะกำหนดให้เด็กเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของมารดาเสมอ แต่ในความสัมพันธ์กับบิดาผู้ให้กำเนิดกลับไม่รับรองสถานะของความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา ส่งผลให้เด็กไม่อาจเรียกทรัพย์สินใด ๆ จากบิดา ซึ่งการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร นับว่าเป็นมาตรการทางกฎหมายที่สำคัญมาตรการหนึ่งในการทำให้บุตรนอกสมรสเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของบิดา นำมาซึ่งการกำหนดสถานะและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างบิดาและบุตร ตลอดจนเป็นการรองรับถึงสิทธิขั้นพื้นฐานที่เด็กจะได้รับจากการมีบิดาตามกฎหมาย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางที่มุ่งเน้นเพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพและผลักดันให้เด็กมีคุณภาพชีวิตและมีพัฒนาการไปในทางที่ดี เนื่องจากฐานะของความเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายถือว่าเป็นบ่อเกิดแห่งโอกาสในด้านต่าง ๆ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเด็ก

การศึกษาวិทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ มุ่งศึกษาถึงแนวความคิดพื้นฐาน วิวัฒนาการและที่มาในการร่างกฎหมาย ตลอดจนหลักเกณฑ์ในการฟ้องคดีขอให้ศาลพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดขึ้นในกรณีที่บิดาเด็กไม่ยินยอมจดทะเบียนสมรสกับมารดา หรือจดทะเบียนรับเด็กเป็นบุตร หรือบิดาเด็กถึงแก่ความตายไปก่อนที่จะได้ดำเนินการตามสองวิธีแรก เป็นวิธีการที่ทำให้เด็กมีฐานะเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายโดยการฟ้องขายเป็นจำเลยและหยิบยกเอาเหตุที่กฎหมายกำหนดไว้มาพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่าจำเลยเป็นบิดาที่แท้จริงของเด็ก แต่จำเลยก็สามารถพิสูจน์หักล้างได้ว่าตนมิอาจเป็นบิดาของเด็ก และนอกจากนี้ยังได้ศึกษาถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายระหว่างบิดามารดาและบุตรทั้งก่อนและหลังจากมีคำพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร ไม่ว่าจะกรณีที่ยังมีชีวิตอยู่หรือบิดาได้ถึงแก่ความตายไปแล้ว

ลักษณะของการศึกษาในที่นี้เป็นการศึกษาในเชิงวิเคราะห์เปรียบเทียบ โดยอาศัยตำราในทางวิชาการ แนวคำพิพากษาของศาล และบทบัญญัติของกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ทั้งระบบ Common Law และระบบ Civil law ทำให้เห็นว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายไทยที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันเปิดโอกาสให้มีการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตรได้ค่อนข้างกว้างขวาง มีลักษณะเป็นการคุ้มครองสิทธิของเด็กมากพอสมควร แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่าบทบัญญัติที่มีอยู่ยังไม่อาจครอบคลุมในบางกรณี เช่น การให้กำเนิดบุตรโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการเจริญพันธุ์ (การผสมเทียม) หรือการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ทางสายเลือดของบิดาและบุตรโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งยังมีข้อขัดข้องหลายประการที่ทำให้เกิดปัญหาทั้งในทางกฎหมายและในทางปฏิบัติ ส่วนหนึ่งก็เกิดจากการไม่พร้อมในหลาย ๆ ด้านของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและผู้ที่ต้องปฏิบัติตาม

กฎหมาย โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบแม้จะมีภารกิจที่จะช่วยผลักดันและส่งเสริมสวัสดิภาพของเด็ก เพื่อให้เด็กมีคุณภาพชีวิตที่ดีและได้อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่นก็ตาม แต่การปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ก็มีลักษณะต่างคนต่างทำ ขาดความเป็นเอกภาพเนื่องจากขาดการประสานงานที่ดีเพราะไม่มีหน่วยงานกลางที่รับเป็นหน่วยงานหลักในการดำเนินการ อีกทั้งมาตรฐานในการดำเนินการของแต่ละหน่วยงานก็ยังมีลักษณะที่ลักลั่นกันอยู่

จากการศึกษาและวิเคราะห์ในเรื่องนี้ ผู้เขียนเห็นว่า กรณีนี้มีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดมาตรการต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยเสนอแนวทางว่า ควรกำหนดหลักเกณฑ์หรือกระบวนการที่ชัดเจนขึ้นมารองรับเพื่ออุดช่องว่างที่เกิดจากกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน ไม่ครอบคลุมเพียงพอ กรณีนี้ควรมีการบัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยในการเจริญพันธุ์ให้รองรับถึงการตั้งครรภ์โดยไม่มี การร่วมประเวณีของคู่สามีภรรยา รวมถึงการกำหนดสถานะทางกฎหมายของบุคคลที่เกี่ยวข้องให้มีความชัดเจน ควรกำหนดมาตรฐานในการพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ สร้างกระบวนการหรือขั้นตอนการเข้าสู่กระบวนการตรวจพิสูจน์ให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยกำหนดหลักเกณฑ์ในการนำพยานหลักฐานประเภทนี้มารับฟังเพื่อประกอบการพิจารณาของศาล ตลอดจนผลักดันให้หน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในเชิงรุกมากยิ่งขึ้น โดยเสนอให้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นรองรับเป็นการเฉพาะเพื่อการสงเคราะห์บุตรนอกสมรส และทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบุตรนอกสมรส ประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้าดำเนินการช่วยเหลือทางคดีเกี่ยวกับการฟ้องคดีขอให้รับเด็กเป็นบุตร เป็นหน่วยงานทำหน้าที่ในการบังคับคดีเมื่อศาลมีคำพิพากษาว่าเด็กเป็นบุตร สนับสนุนงบประมาณเพื่อการอุปการะเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนดำเนินการเพื่อให้เด็กได้รับการอุปการะเลี้ยงดู